

Godjaturk N., doctor of philosophy (PHD) Associate Professor of History of Philosophy and Cultural Studies, Baku State University (Azerbaijan, Baku), ngocaturk@mail.ru

Mythical mentality and ethnical formation

Any society can be based on its own history. If the people do not pay attention to the history or forget it, they are doomed to collapse. The main line of the history is the invariant factors that show itself in the initial periods of the humanity, in this sense, the factors that define the development boundaries of the social-public environment. They show themselves everywhere and all the time with "one drop" difference and express the formation philosophy of behavioral samples. These days each nation finds its today. Therefore behind the political, cultural, ideological features of the behavior that looks like local or individual visibly has a specific mythological world filling codes. These codes that has time axis of the world reading affect as pre-opening of the self, self-development and organization impression. We can imagine this historical way that begin from the myths as self-organization and self-development of the myths'. The constructivism of this approach stands on ensuring objective attitude to the tradition during intensive changes' period. It is important and actual for assessing the modern era that full of contradictions due to the national interests.

Keywords: myths, people, nation, mythical thinking, tradition, memory, history, plot.

* * *

УДК 572.5:001.12:141.78

Шкіль Л. Л.

кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософської антропології, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), Shkill@bk.ru

ТИЛОЦЕНТРИЗМ ЯК НОВЕ ЯВИЩЕ ПОСТМОДЕРНУ

Досліджується феномен тіла в постмодерному дискурсі. Актуальність даної проблематики беззаперечна, адже дослідження тіла було популярним, в тому числі і серед філософів, і в епоху Античності. Мета даної розвідки – здійснити цілісний аналіз дослідження тіла у постмодерному дискурсі, проаналізувати нові сучасні новоутворенні поняття, які не завжди асоціюються з традиційним уявленням про тіло. Загалом, для епохи Постмодернізму характерним є проникнення тематики тіла абсолютно у всі сфери людського життя. Інтерес до тіла, що проявився в другій половині ХХ століття вплинув на появу незліченної кількості тілесно орієнтованих практик. Перевага візуальної форми акцентує увагу на зовнішній фактор. Актуалізується гендерна складова сучасного тіла (саме з цим і пов'язана поява феміністичних рухів), естетизуються нові типи сексуальних практик (кіберсекс), а також нові типи тіла, наприклад тіло кіборга, віртуальне тіло, тіло без органів тощо.

Ключові слова: тіло, тілесність, постмодернізм, кібертіло, тіло без органів.

Для сучасної філософської думки характерним антропологічним спрямуванням є інтерес до дослідження тіла. Безумовно, що наша епоха не є першовідкривачем тіла як об'єкту дослідження. Адже інтерес до тіла був популярним, в тому числі і серед філософів, і в епоху Античності, згодом цей інтерес розвивається в епоху Відродження. І навіть в епоху тотального раціоналізму, в епоху наукових відкриттів та революцій (мається на увазі епоха Модерну) особливе місце відводиться дослідженню тіла та тілесності. І ця тенденція є закономірною, адже неможливо досліджувати людину, увесь спектр її пізнавальних та розумових властивостей, оминаючи головний об'єкт – тіло. Тому для сучасної філософської думки, особливо філософської антропології закономірним та актуальним є продовження цієї традиції. Але спектр філософських розвідок з цієї проблематики значно розширився. В постмодерністській філософії досліджується та вводиться в обіг багато нових понять, які не завжди асоціюються з традиційним уявленням про тіло, але тим не менше, ототожнюються з ним. Також виникає ряд нових наук про тіло, як, наприклад, соматософія – наука про людське тіло як вищий орган космічного життя.

Інтерес до дослідження тіла є популярним не лише за кордоном, а й в Україні. Найбільш поширеною ця тема є серед представників французького постструктуралізму та Постмодернізму. Насамперед потрібно назвати таких представників: Ж. Лакан, Ж. Бодрійяр, Р. Барт, Дж. Батлер, М. Фуко тощо.

В Україні найвідомішими дослідження, присвячені феномену тіла та концепту тілесності, належать О. Мусі та О. Гомілко, також слід назвати Л.М. Газнюк, яка досліджує герменевтику соматичного буття людини в екзистенційному вимірі, Н.С. Медведєву, що присвятила свої розвідки багатомірності поняття тілесності в соціально-філософському контексті тощо.

Проте, попри велику кількість західних та українських досліджень тіла не існує цілісного аналізу, який би відображав усі аспекти та фактори дослідження тіла.

Тому мета даної розвідки – здійснити комплексний аналіз дослідження тіла у постмодерному дискурсі, проаналізувати нові сучасні новоутворенні поняття, які не завжди асоціюються з традиційним уявленням про тіло, але в Постмодерністській філософії, ототожнюються з ним.

Зростання інтересу до дослідження тіла підтверджується навіть тим, що активно розвиваються тілесно орієнтовані соціальні практики, тобто техніки конструювання тіла. Став модним інтерес до вивчення здорового способу життя та харчування, відвідування спортивних залів, а також стає популярним танцювальне та бойове мистецтво. Але це традиційний інтерес, який був популярний і раніше, а зараз ми спостерігаємо, свого роду, відродження цих захоплень. Для сучасного суспільства стають модними абсолютно нові, невідомі раніше бажання такі, як, наприклад, зміна статі, намагання наблизитися до безсмертя – креоніка й трансгуманізм, клонування тощо. Але це теж не нові захоплення, мрії про них ми зустрічаємо, навіть в Античності, але в наш час вони максимально наблизилися до реальності. Також сучасну епоху ми можемо назвати епохою суцільної еротизації суспільства. Як приклад, це не лише фільми, це й музичні відеокліпи, пісні, бігборди, навіть, реклама, яку показують протягом всього дня безсоромно транслює людське тіло, роблячи акцент на його привабливості, формуючи у підлітків певні еталони та ідеали краси. В свою чергу, це породжує ряд психологічних комплексів у тих, хто вважає, що його тіло не відповідає представленому ідеалу. Тому нам як ніколи, в час, коли суспільство активно пропагує еротіку та тілесні ідеали потрібно не забувати про душу, про розум, і, вчити створювати нову моду – моду на порядність та розвинений інтелект. Саме в цьому напрямку актуальним є філософська розвідка, присвячена красі вчинків та красі соціальних та суспільних стосунків, відомої української дослідниці С.А. Крилової: "об'єктивно красивий вчинок свідчить про глибину і силу духу людини, що не очікує нагороди й оцінки. Але рано чи пізно її вчинок зрозуміють і оцінять"[3]. Тобто ми повинні, насамперед, стати на шлях безкорисливості, вчитися людському альтруїзму.

Про заміну раціоналізму тіло центризмом пише український філософ В.Г. Кремень: "У постмодернізмі було зроблено наступний крок у напрямку зміни

сміслоутворювального центру сучасної культури як переходу від Слова до Тіла, від інтелектуальності і духовності до тілесності, від вербальності до наочного образу, від раціональності до “нової архаїки”, коли в центрі ментальності і дискурсу опиняється тіло, плоть. Слово втрачає своє значення доміанти, його місце займає Тіло, культура перестає бути логоцентричною і виявляється тіло центричною” [2, с. 386]. Проте, українська дослідниця О. Муха слушно відзначає, що “незважаючи на самовідданий інтерес до всього тілесного, людина західної цивілізації кінця ХХ ст. так і не опанувала його цілісності, тож із властивою їй “частковою раціональністю” й релятивізмом обирає один із доступних їй форматів у ставленні до власного тіла. Нав’язливе піднесення тілесної краси і сексуальності, причому, сексуальності поза моральними нормами, культ юності, нестримне споживання, лихоманка–прагнення скуштувати всіх насолод, обоження спортсменів і на вершині всього – всемогутній бог грошей – усе це називають безумовними фактами суспільства, де тілесні цінності випереджаютьчи заступають цінності духу” [6, с. 62]. Тобто, очевидним є те, що для більшості суспільства є головним не внутрішній світ, не душа, а зовнішність.

Про це слушно відзначає Я. Потапенко “Ж. Дерріда – одну з емблематичних постатей “проекту постмодерну” – проголосив класичний європейський раціоналізм агресивно–імперіалістичним, маскулінно–шовіністичним, сексуально забарвленим і девіантно–стурбованим, непристойно–порнографічним “фаллоцентризмом”: пізнати реальність – значить насильно заволодіти нею, оголити (“роздягти”) істину – еротичні алюзії–паралелі цілком очевидні. Логіка вказаного підходу продукує висновок: слово (логос) – “корінь зла” в сучасному світі, порятунком від якого може слугувати лише тіло (плоть), наділене власною, проте ще не освоєною мудрістю й глибиною” [7, с. 137].

З цього приводу доречно висловлювався й французький філософ Жан Бодрійяр, який вважав сучасну культуру симуляцією та породженням порожніх знаків. Якщо брати до уваги принцип деконструкції як один з найважливіших принципів постмодерністського дискурсу, варто наголосити, що відбувається перевертання верху та низу, внутрішнього і зовнішнього. Наприклад, вивертання внутрішніх органів назовні та нескінченне ділення їх на структури. Сучасна культура схожа на великий мозок з нескінченною кількістю клітин.

В Україні, мабуть, найвідомішою дослідницею, яка присвятила свої розвідки тілу та тілесності в західному суспільстві є О. Гомілко: “на сьогодні виокремлюється два напрями філософських досліджень тіла, де першим є генеалогічний аналіз феноменів людського буття, що склався на ґрунті французького постструктуралізму, а також семіотичний аналіз гендерного тіла, що розвивається феміністичною думкою” [1, с. 26]. Дійсно, для нашого сьогодення характерне тотальне засилля феміністичними рухами, зокрема, можна серед них назвати й скандально відомий незареєстрований рух українських активісток під назвою “Femen”. Основне, чим, прославився цей рух – це ексгібіціонізм, тобто привселюдне оголення статевих органів. Звичайно, що психологи одноголосно погоджуються, що привертання

уваги до себе та свого тіла таким скандальним та агресивним способом пов’язано із серйозними психологічними проблемами. Але одна справа, коли подібні явища є поодинокими випадками, і зовсім інша – коли це стає згодом масовим явищем. Виходить, що психологічні хвороби, поступово стають, ніби свого роду епідемією, чумою ХХІ сторіччя.

Загалом, можна сказати, що феміністична практика, внесла фундаментальний вклад в культуру ХХ та ХХІ століть. Перший напрямок розподілений на декілька ліній, серед яких є психоаналітична теорія Жака Лакана, а також соціокультурні дослідження Фуко. Загалом варто зауважити, що тематика тіла залучена у широкому спектрі течій та досліджень сучасної філософії та культурології. Також гендерний аспект досліджень тіла представлено дослідженнями феміністок Джудіт Батлер та Донни Карауей.

Зокрема, О. Гомілко відзначає, що “концепція Жака Лакана базується на ідеї стадії дзеркала, згідно з якою у дитини формується образ навколишнього світу та власне я”. Мішель Фуко зауважує, що влада впливає на тіло, тим самим формуючи його зовнішній вигляд. Суть дії влади автор вбачає в експлуатації технікою візуалізації тіла, адже вся різноманітність практик фіксується на тілі як на візуальній сутності [1, с. 27–28]. Тобто, дані концепції апелюють до сприйняття тіла через візуалізацію та зазначають, що власне тілесно орієнтовані практики є актуальними в наш час. Що стосується М. Фуко, то, згідно його концепції, наше життя зводиться до чистого погляду або до чистого видовища. Для Фуко тіло є сексуальним та гендерно–диференційованим, адже це має відношення до влади взагалі.

Ще одним явищем постмодерної культури можна назвати “тіло без органів”. Про це пише українська дослідниця С.В. Куцепал: “У той же час тіло без органів не можна вважати протилежним частковим органам–об’єктам, бо воно насправді продуковане як ціле, але ціле поряд з частинами, яке не об’єднує і не тоталізує їх, а додається до них нова частина, що є реально відзначеною. Часткові органи та тіло без органів становлять собою єдину та само тотожну множинність, тобто співвідношення між тілом без органів та частковими об’єктами подібне до співвідношення між субстанцією та атрибутами” [4, с. 242].

Ще на одну з найважливіших процедур постмодернізму звертає увагу Р.Г. Прудіус. Це є децентрація або децентралізація тіла: “Найбільше даний процес відчувається у ставленні до людини. Вона перестає бути найбільш значимим елементом світу. Ми стикаємося з небувалим демонтажем особистості. Можна також стверджувати й те, що постмодернізм стимулює в людині відчуття індивідуальності, унікальності, тобто перетворення із суспільної істоти в особистість. Саме постмодернізму ми завдячуємо появі НомоКлаусус – людини, відірваної від суспільства, яка порвала зі стійким принципом слідувати за колективом, яка існує сама по собі і рівна решті людей” – пише Р. Г. Прудіус [8, с. 125].

Увага постмодернізму до феномена людського тіла пояснюється тим, що тіло входить в дискурс в якості гострої реакції на перехідну ситуацію в розвитку західних суспільств 1960–1970–х років. Різноманітні

реформи, протести, розвиток науки й техніки, студентські бунти та врешті решт сексуальна революція, що почалася в 60-х роках поступово залучила тіло в публічне життя людей. Тіло починає фігурувати на рівні мистецьких та соціальних практик, виводиться в різноманітні культури. Так наприклад в кінці ХХ століття приділяється велика увага спортивному тілу, де ідеалом виступає тіло бодіблдера. Це відображається і в картинах, і, в модній зараз практиці татуювання. Наприклад, картина американського художника-гіперреаліста Гая Джонсона, є яскравим прикладом того, як людське тіло з новими ідеальними параметрами починає фігурувати в культурі. Картина “Рожева кімната”, 1991 відображає новий культ краси тіла, де воно виступає в якості м’язової маси. Отже, можна зробити висновок, що в постмодернізмі ми спостерігаємо зосередження саме на зовнішньому аспекті тіла, так само як це було і в епоху Античності. Отже, нам потрібно шукати нові шляхи до відродження духовності. Але потрібно зробити так, щоб наша історія не повернулася по спіралі, і щоб на шляху відродження духовності, наша епоха не перетворилася на “темні” віки Середньовіччя. Нажаль, загрозливі моменти, які попереджають нас про небезпеку все таки зараз є – серед них можна назвати й надмірно фанатичне захоплення релігією, що іноді граничить з абсурдом; і релігійна розпорошеність, роз’єднаність серед людей (тобто мова йде про численне створення релігійних сект та общин). В цьому випадку ми якраз спостерігаємо іншу крайність – через надмірну фанатичну пристрасть до релігії, людина не вертає уваги на свою тілесну зовнішність. Але це поки що рідкісні випадки, на сьогодні ж ми є свідками іншого явища – практично всі тілесні техніки не акцентують увагу на турботі про тіло (внутрішнє), вони допомагають підігнати тіло під стандарт ідеального для сучасного суспільства тіла (зовнішнє). Так з’являється поняття “нормативна вага”, “ідеальна фігура”, що часто стає ідеальною завдяки особливим практикам сучасного аскетизму. Не йдеться про аскетизм в традиційному розумінні, хоча нові ідоли в індустрії моди можуть створювати певний культ, наприклад субкультура анорексичних людей. Сучасні форми аскетизму спрямовані на те, щоб підігнати тіло під стандарт, який диктує мода, засоби масової інформації, медіа тощо. Ідеальним тілом може виступати тіло кіборга. Існує думка, що всі ми є кіборгами, адже користуємося технікою та засобами, що поліпшують життя (наприклад мобільний телефон, що делегує на себе функцію комунікації), а також мережеве спілкування, що зумовлює створення нового віртуального тіла, при чому такого, що не співвідноситься з реально існуючим та має зовсім інші характеристики. Важливим механізмом, що функціонує сьогодні є мода. Вона перестала бути естетичною втіхою та декоративним додатком до колективного життя. Вона досягла піку, перебудувавши усе суспільство за своїм зразком і подобою. В системі соціальних очікувань формується нова ідея тілопокладення – ідея універсального, досконалого тіла [6, с. 62–63].

Російська дослідниця Л. Морева також констатує вже всім відоме відношення до зовнішньої тілесності: “У постмодерністському досвіді тілесність і

ментальність ніби міняються місцями: тіло стає внутрішнім, а ментальність – зовнішнім планом “зчитуваного” змісту. Тілесність у всьому спектрі просторово візуалізованих метафор стає домінантою автентичності, того що відбувається, порятунком від “симулякрізованих пустот” [5, с. 24].

Отже, для епохи Постмодерну характерним є проникнення тематики тіла абсолютно у всі сфери людського життя. Інтерес до тіла, що проявився в другій половині ХХ століття вплинув на появу незліченної кількості тілесно орієнтованих практик. Перевага візуальної форми акцентує увагу на зовнішній фактор. Актуалізується гендерна складова сучасного тіла (саме з цим і пов’язана поява феміністичних рухів), естетизуються нові типи сексуальних практик (кіберсекс), а також нові типи тіла, наприклад тіло кіборга, віртуальне тіло, тіло без органів тощо.

Список використаних джерел

1. Гомілко О. Метафізика тілесності. Дослідження, роздуми, екскурси / Ольга Гомілко. – К. : Наукова думка, 2001. – 300 с.
2. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції / В.Г. Кремень // Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К. : Книга, 2005. – 528 с.
3. Крилова С.А. Краса вчинків: від свободи до любові / Крилова С.А. / Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди / “Філософія” / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: ХНПУ, 2013. – Вип. 40. – Ч. II. – С. 98–110.
4. Куцепал С.В. Французька філософія другої половини ХХ століття: дискурс із префіксом “пост”: Монографія / Куцепал С.В. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2004. – 234 с.
5. Морева Л. (Не?) возможный опыт работы с текстом: Слово и молчание в пространстве любви и смерти / Любава Морева // Silentsum: философско-художественный альманах. Неperiodическое издание философско-культурологического исследовательского центра “Эйдос”. – 1996. – Вып.3. – С. 3–24.
6. Муха О. Я. Трансформації людської тілесності у ХХІ сторіччі: на шляху до “тіла майбутнього” / Ольга Ярославівна Муха // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2010. – С. 60–68.
7. Потапенко Я. Феномен тіла в концепціях постмодернізму: історичний вимір проблеми / Ярослав Потапенко / Схід. – 2011. – №7 (114). – С. 136–139.
8. Прудіус Р. Г. Образи людини в Постмодернізмі / Р. Г. Прудіус // “Дні науки філософського факультету – 2012”, Міжн. наук. конф. (2012; Київ). Міжнародна наукова конференція “Дні науки філософського факультету – 2012”, 18–19 квіт. 2012 р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. Є. Конверський [та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2012. – Ч. 3. – С. 124–126.

References

1. Homilko O. Metafizyka tilesnosti. Doslidzhennia, rozдумы, ekskursy / Olha Homilko. – K. : Naukova dumka, 2001. – 300 s.
2. Kremen V.H. Filosofii: myslyteli, idei, kontseptsii / V.H. Kremen // Pidruchnyk / V.H. Kremen, V.V. Ilin. – K. : Knyha, 2005. – 528 s.
3. Krylova S.A. Krasa vchynkiv: vid svobody do liubovi / Krylova S.A. / Visnyk KhNPU im. H.S. Skovorody / “Filosofii” / Khark. nats. ped. un-t im. H.S. Skovorody. – Kharkiv: KhNPU, 2013. – Vyp.40. – Ch.II. – S. 98–110.
4. Kutsepal S.V. Frantsuzka filosofii druhoi polovyny XX stolittia: dyskurs iz prefiksom “post”: Monohrafiia / Kutsepal S.V. – K. : Vyd. PARAPAN, 2004. – 234 s.
5. Moreva L. (Ne?) vozmozhnyi opyt raboty s tekstem: Slovo i molchanie v prostranstve ljubvi i smerti / Ljubava Moreva // Silentsum: filosofsko-hudozhestvennyi al'manah. Neperiodicheskoe izdanie filosofsko-kul'turologicheskogo issledovatel'skogo centra “Jeidos”. – 1996. – Vyp.3. – S. 3–24.
6. Mukha O. Ya. Transformatsii liudskoi tilesnosti u XXI storichchi: na shliakhu do “tila maibutnoho” / Olha Yaroslavivna Mukha // Sotsioghumanitarni problemy liudyny. – 2010. – S. 60–68.
7. Potapenko Ya. Fenomen tila v kontseptsiiakh postmodernizmu: istorichniy vymir problemy / Yaroslav Potapenko / Skhid. – 2011. – №7 (114). – S. 136–139.

8. Prudyus R. H. *Obrazy liudyny v Postmodernizmi / R. H. Prudyus // "Dni nauky filosofskoho fakultetu – 2012", Mizhn. nauk. konf. (2012; Kyiv). Mizhnarodna naukova konferentsiia "Dni nauky filosofskoho fakultetu – 2012", 18–19 kvit. 2012 r.: [materialy dopovidei ta vystupiv] / redkol.: A. Ye. Konverskyi [ta in.]. – K. : Vydavnycho-polihrafichnyi tsestr "Kyivskiy universytet", 2012. – Ch.3. – S. 124–126.*

Shkill L. L., Ph.D., assistant professor of philosophical anthropology, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kiev), Shkill@bk.ru

Bodycentrism as a new phenomenon Postmodern

The article explores the phenomenon of the body in the postmodern discourse. The urgency of this problem is undeniable, as the body of research has been popular, especially in the era of Antiquity. The purpose of this study – to carry out a holistic analysis of the study of the body in the postmodern discourse, analyze new and modern concepts of neoplasms that are not always associated with traditional notions of the body. In general, for the era of postmodernism is characterized by infiltration of the body is absolutely subject to all spheres of human life. Interest in the body, which arose in the second half of the twentieth century influenced the emergence of countless bodily oriented practices. The advantage of the visual form focuses on external factors. Updated gender component of the modern body (with this and for the appearance of feminist movements), aestheticized new types of sexual practices (cybersex), as well as new types of the body, such as the body of the cyborg, the virtual body, the body without organs and the like.

Keywords: body, corporeality, postmodernism, cyber body, the body without organs.

Шкиль Л. Л., кандидат философских наук, доцент кафедры философской антропологии, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Киев, Украина), Shkill@bk.ru

Телоцентризм как новое явление Постмодерна

Исследуется феномен тела в постмодерном дискурсе. Актуальность данной проблематики неоспорима, ведь исследование тела было популярным, прежде всего, в эпоху Античности. Цель данного исследования – осуществить целостный анализ исследования тела в постмодерном дискурсе, проанализировать новые современные новообразованные понятия, которые не всегда ассоциируются с традиционным представлением о теле. В общем, для эпохи Постмодерна характерно проникновение тематики тела абсолютно во все сферы человеческой жизни. Интерес к телу, возникший во второй половине XX века повлиял на появление бесчисленного количества телесно ориентированных практик. Преимущество визуальной формы акцентирует внимание на внешнем факторе. Актуализируется гендерная составляющая современного тела (именно с этим и связано появление феминистских движений), эстетизируются новые типы сексуальных практик (киберсекс), а также новые типы тела, например тело киборга, виртуальное тело, тело без органов и тому подобно.

Ключевые слова: тело, телесность, постмодернизм, кибертело, тело без органов.

* * *

УДК17.031

Духович В. В.
аспірант кафедри філософії та соціології,
Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ),
dukhovych.v@gmail.com

ПРОЕКТ ГЕНЕАЛОГІЇ ЕТИКИ МІШЕЛЯ ФУКО

Розглядається генеалогічний метод М. Фуко та його особливості. Показано певну генеалогічну спадкоємність, яка починається у філософії Ф. Ніцше та знаходить своє концептуальне оформлення у творчості французького філософа. Описуються відмінності між генеалогічним проектом М. Фуко та генеалогією моралі Ф. Ніцше, попри наявність певної традиції. Зокрема, наголошується на відрефлексованості генеалогічного методу у М. Фуко та різних акцентах його дослідження в генеалогії влади та моралі. Зосереджується увага на предметному зсуві дослідження філософа – від історії сексуальності до генеалогії "етики" як сукупності форм конституювання морального суб'єкта. Етична концепція М. Фуко розглядається в межах неокласичної традиції. Обґрунтовується актуальність генеалогічної методології для сфери гуманітарного знання та аналізу етичної проблематики.

Ключові слова: генеалогія, етика, мораль, історія.

У сучасному світі, де традиційні моральні регулятори втрачають свій авторитет, дуже важливо обґрунтувати можливість автономії особистості, її

здатність відшукати джерело моралі у своїй власній природі. Відтак, духовно–моральній ситуації сучасності етичні ідеї Мішеля Фуко можуть дати цінне підґрунтя для переосмислення людиною свого відношення до дійсності. Оскільки філософ веде мову про конституювання морального суб'єкта, насамперед, через ставлення до себе, це уможливує створення "етики себе" як ядра не тільки індивідуальної, а й соціальної етики.

Слід зважити, що французький філософ виступає насамперед як аналітик тих форм, у яких людина реалізує себе як суб'єкт моральної дії, тому об'єктом його рефлексії постають змінні "практики себе", на основі яких можна простежити історичну детермінованість способу життя та моральних кодексів. Разом з тим, у своїх етичних пошуках він розгортає цілий проект генеалогії етики, яка виступає основним методом його дослідження. Саме тому з'ясування особливостей генеалогічного методу Мішеля Фуко може стати важливим для пояснення етичної концепції філософа.

В останній час до філософії М. Фуко прикута значна увага на теренах пострадянського простору, дослідження його наукової спадщини представлено такими іменами як Н. С. Автономова, А. В. Дьяков, А. А. Гріцанов, Р. Г. Апресян, С. С. Хоружий та ін. Однак попри значну кількість робіт дуже мала їх частина присвячена останньому періоду творчості філософа. Для даного дослідження важливе значення мають теоретичні висновки А.В. Дьякова. У останніх роботах Р. Г. Апресяна використана генеалогічна методологія для пояснення обігу деяких етичних категорій (зокрема "золотого правила" моральності). В. П. Візгін спробував виокремити онтологічні засади генеалогічного проекту М. Фуко.

Опираючись на здобутки названих науковців, ми поставили перед собою мету: з'ясувати специфіку проекту генеалогії етики М. Фуко та особливості методології філософа в останній період його творчості.

У творчості М. Фуко найчастіше виокремлюють три періоди: 1) "археології знання" (1966–1973); 2) генеалогія "влади–знання" (1973–1981); 3) період "естетик існування" з акцентом на "техніки себе" (1981–1984). При цьому слід зауважити, що протягом розвитку всієї його філософії ціла низка археологічних та генеалогічних тем співіснують [4, с.304]. Разом з тим, третій період на нашу думку продовжує генеалогічну лінію автора, змінюючи при цьому проблемне поле дослідження.

Саме у третьому періоді відбувається зміщення уваги філософа в бік етики та мистецтва життя. Етична проблематика представлена головним чином у працях останнього періоду творчості М. Фуко, таких як "Воля до істини", "Використання задоволень", "Турбота про себе", "Про генеалогію етики", "Технології себе". Вона також знаходить своє відображення у виданих по смертю курсах філософа "Управління собою та іншими", "Герменевтика суб'єкта", "Потрібно захищати суспільство", "Народження біополітики". Окрім того, такі твори як "Ніцше, генеалогія та історія" та "Порядок дискурсу" містять рефлексії стосовно генеалогічного методу дослідження.